

1 oktober 1975

Legende rond boerderij aan het Schouweinde.

Kwadijk. – Van enkele oudere dorpsgenoten hadden we te horen gekregen dat er aan een boerderij, welke gelegen is aan het Schouweinde nr. 165 en sinds april 1953 bewoond wordt door de familie D. van Zalingen, een legende is verbonden. Deze legende verhaalt dat de boerderij en vele stukken weiland, het eigendom waren van een barones. In een door haar nagelaten testament zou zij hebben verklaard dat zij 200 jaar na haar dood zou terugkeren, en gezeten zijn op een wit paard. Zij had namelijk in haar testament verklaard, dat de boerderij annex weilanden nooit verkocht mochten worden. Bij haar terugkomst zou zij dan kunnen zien of haar eigendommen goed werden behartigd.

Deze legende zou zijn oorsprong vinden omstreeks 1648; in die periode dat de 80-jarige oorlog – welke een geloofsoorlog was- kort achter de rug was. De adellijke eigenares zou dus omstreeks 1848 op haar schimmel wederkeren, doch niemand heeft haar ooit gezien.

Dit alles vernemende was voor ons een uitdaging om toch eens te trachten iets meer aan de weet te komen wat er voor verhaal rond die boerderij gaande is. Om in contact te komen met een der vroegere bewoners – want die zouden wel iets kunnen weten – bleek niet zo gemakkelijk wegens verhuizing naar elders. Tenslotte bleek dat we het beste terecht konden bij de huidige bewoners, nl. de fam. Van Zalingen. Dank zij hun medewerking hebben wij de papieren alsmede de notariële akten,

verklaringen enz. mogen inzien, wat voor ons de overtuiging bracht dat er wel terdege iets bijzonders rond de boerderij beschreven is.

Wij moeten terugkeren naar het jaar 1721. In dat jaar, en om precies te zijn op 11 juni, overleed de eigenaresse van de boerenhoeve, "gheleegen aan het Oosteynde tot Quadyk", Welmoet Pieters, de weduwe van Willem van Bommel. Tijdens haar leven had zij door Jan Brasker, notaris publ. bij de Hove van Holland te Edam, op 13 augustus 1719 haar testament laten opmaken, waarin o.m. bepaald werd dat haar na te laten bezittingen – d.w.z. de vaste goederen – "noyt zullen worden verkogt, verhandelt, ofte vermangelt" mochten worden. Over deze nalatenschap dienden twee administrateurs te worden aangesteld die toe moesten zien dat de zaken van Welmoet Pieters goed werden behartigd.

Op de dag dat de boerin "siek te bedde leggende, dog haar verstand, geheugenis, oordeel ende uijtspraak wel hebbende", op 11 juni 1721, liet zij notaris Claes Kroon uit Edam des morgens om "klokke halv neegen uren" bij zich komen om nog een laatste wilsbeschikking op papier te laten zetten. Dat was het laatste wat deze vrouw, die een gelovig mens was, kon doen, want op die dag overleed zij.

In haar testament, opgemaakt door notaris Jan Brasker, benoemd zij haar neef Willem Andries van Bommel tot haar enige en universele erfgenaam. Met dien verstande dat hij kon beschikken over de boerderij plus de negen stukken weiland. Deze Andries, die woonde in Nieuwkoop, was niet getrouwd en zijn tante had beschikt dat hij, indien in leven zijnde, of zijn kinderen of kleinkinderen, boerderij en landerijen in goede welstand moesten houden. Om de laatste wilsbeschikking van Welmoet Pieters te controleren werden testamentair tot administrateurs benoemd notaris Jan Brasker en monsieur Jan Sladood. Elk jaar moesten zij hiervan rekening en verantwoording afleggen aan datgene wat later bekend zou worden als de "Stichting Nalatenschap Vaste Goederen van Welmoet Pieters te Kwadijk".

In het testament werd verder o.m. bepaald dat eerder genoemde Andries de gouden knopen van zijn oom Willem zou krijgen, alsmede 30 zilveren knopen, een boek met zilver beslagen en vijf stukken goud. Zijn tante Welmoet had erbij laten weten dat deze kostbare stukken onder berusting zouden blijven van de administrateur, doch Andries mocht de zilveren en gouden voorwerpen bij tijd en wijle in handen hebben, totdat hij getrouwd zou zijn. Dan pas werd hij de eigenaar ervan.

Welmoet Pieters had vervolgens bepaald dat een inwonerster van Volendam, Welmoet Jansz., de vrouw van Jop Heinsz., de bloedkoralen zou krijgen, haar beste borstrok en web linnen. Annetje Crelis kreeg een jaarlijkse lijfrente van f 50,- en Sijmetje Jacobs, indien zij weduwe werd, zou jaarlijks f 25,- krijgen.

De dienstmaagd Sijbreg Pieters kreeg de zwarte camoes schoenen en het beste jak van haar bazin. Terwijl de buurman, die aan de oostkant van Welmoet Pieters woonde, een zekere Jan Pietersz. Ruijter, zich na het overlijden van zijn geëerde buurvrouw de eigenaar mocht noemen van de boerenwagen. En tenslotte kreeg de toekomstige bewoner van de boerderij, de al eerder ter sprake gebrachte Van Bommel een bedrag van f 300,- in contanten.

Nadat de vrouw van de boerenhoeven naar haar latte rustplaats was gebracht kwamen een week na het overlijden op verzoek van de testamentaire executeurs Jan Brasker en monsieur Jan Sladood,

notaris Claes Kroon en Andries van Bommel bij elkaar om de inventarislijst van de in en rond de boerderij aanwezige bezittingen vast te stellen. Het zou te veel ruimte vergen alles op te sommen, doch we nemen er slechts een greep uit:

Tot de vaste goederen behoorden huis (lees boerderij), schuur en erf en negen landerijen. Tot de roerende goederen, welke alle in de per in de boerderij aanwezige vertrekken werden genoteerd, behoorden in het voorhuis een spinnewiel, kerkstoof, een "sak met webbe gaeren van dartien en een halv pond". In het achterhuis: "de wol gekoomen van dartien schaapen, vijf en twintigh stuks soetemelks kaesen van twaalv pond so op de borden als in 't sout en voor de deur een darde van een koe hooy bij gissingh" en verder het nodige gereedschap om kaas te maken. In de schoor waren o.a. twee "suer weijtonnen". In het binnenhuis, de z.g. mooie of pronkkamer: een crusifix, een zijden schorteldoek, een ketting bloedkoralen kralen van vier dik met silver slot, en verder vele zilveren en gouden voorwerpen, een paternoster, 2 kerkboekjes, enz. En tenslotte was er aan contant nog aanwezig f 275,- en 21 stuivers, 28 zilveren potpenningen, vier gouden dukaten en twee gouden pistolen. Uit deze (gedeeltelijke) inventarislijst valt op te maken dat Welmoet Pieters een welgestelde vrouw was en door het aanwezig zijn van een crucifix en een paternoster, alsmede 2 kerkboekjes, de katholieke godsdienst beleed.

Bij het opmaken van de bezittingen waren ook enkele zaken die nog dienden te worden betaald. Notaris Claes Kroon tekende deze op: 'aan doodschulden aan Dirk Hoek voor de doodskist 7 gulden en 10 stuyvers; Dirk Smidt, de meesterchirurgijn 1 gulden en 11 stuyvers voor de visites en Jacob Koster voor het biljet van begraeven, het graf en klokluijden en anders 24 gulden en 2 stuyvers".

Hoewel Welmoet Pieters in haar testament had bepaald dat haar nagelaten bezittingen nooit en te nimmer mochten worden verkocht, werd hier niet de hand aan gehouden. Eigenlijk kon dat niet, want in 1888 meldde de Nederlandse Staat zich om enkele gedeelten weiland van de "Nalatschap Welmoet Pieters" aan te komen om aldaar "een batterij te plaatsen". Het rijk had daarvoor 2 ha, 29 are en 50 ca terrein nodig en wenste daarvoor een bedrag van f 2.235,- neer te tellen, uit te betalen door de Rijksbetaalmeester te Amsterdam. Een tweede gegadigde meldde zich ook al spoedig, n.l. de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij. Deze instantie wilde een spoorweg aanleggen Zaandam-Hoorn en had hiervoor van de Stichting vele gedeelten van weiland nodig voor een spoordijk. Tot diegene die het land gingen taxeren behoorde de heer Hendrik Snijder, landman en burgermeester van Kwadijk. De Holl. IJzeren Spoorweg kocht 2 ha 45 are en 79 ca weiland voor de som van f 9.245,-. In 1903 had de spoorwegen nog meer terrein en telde daarvoor een bedrag neer van f 864,36.

Een vreemde zaak was, dat een der weilanden, gelegen aan de Stationsweg voor ¼ gedeelte onderverdeeld werd verkocht, zonder dat daarvan ooit akten of titels aanwezig waren. Zij werden steeds door de jaren heen verkocht totdat tenslotte de heer van Zalingen in 1953 boerderij, erf en grasland pachtte van de administrateurs van de Stichting Welmoet Pieters, t.w. Mr. Mark Muller te Oosterbeek en W.M. Veen, civiel ingenieur te Den Haag. Toen de huidige eigenaar het geheel wilde aankopen in 1969 moest hij eerst worden aangesteld als administrateur, waarna hem niets meer in de weg lag. Bij de boerderij behoorde toen slechts 9 morgen weiland, doch door de ruilverkaveling kwam er meer land bij, onder meer aan de Fortweg.

Dit vorenstaande alles overziende is wel gebleken dat de legende van de Barones, terugkomende op een wit paard een fabeltje is, maar wel is gebleken dat de boerderij, die omstreeks 1875 is herbouwd op de fundamenten van de boerenhoeve van weleer, bewoond werd door een zeer welgestelde boerenfamilie. Met het in eigendom overgaan aan de familie van Zalingen kwam tevens een einde aan de “Stichting Nalatenschap Welmoet Pieters”.

Chr. Lenstra, 1 oktober 1975

